

DUNÁNTULI PROTESTANS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS SKOLAI SZAKLAP.

A TUDOMÁNY ÉS KÖZIGAZGATÁS KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG:
Győr-Ujváros, fő-utca 9. szám.
Lap szellemi részét illető minden ügy ide
intézendő.
Kéziratok nem adóznak vissza.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
postán küldve vagy helyben házhoz hordva
Egész évre 4 frt
Fél évre 2 frt
Negyedévre 1 frt

KIADÓHIVATAL:
Győr, Kazinczy-utca 18. sz.
A lap anyagi része időküldendő.

A főt. püspök urak lelkészminősítési szabályjavaslata.

Jelige: A törvény: törvény, tartsuk meg.
— A törvény jó, ha valaki azzal jól él.
I. Tim. I. r. 8. v.

Hogy a főt. püspök uraknak a lelkészminősítés megállapítására vonatkozó szabályjavaslata sem fogja kiállani a tűzpróbát s nem bódítandja meg a közvéleményt, azt már az az érdemben nyilvánosságra került hírlapi közleményekből megjósolhatjuk.

Pedig úgy vagyunk e kérdéssel, mint a tűzoltók a víz kérdésével. Tűzet víz nélkül sikerrel és gyorsan oltani nem lehet, hasonlóan a lelkészminősítés kérdésének tisztázása nélkül a kijelöléseket eszközölni, a választásokat sérelem és az érdem visszaszorítása nélkül megejteni, a viszályos összeütközéseket kikerülni nem lehet.

Nem azért fogtam tollat, hogy javaslattal álljak elő, nem is azért, hogy az eddig e tárgyban megjelent hírlapi közleményekre reflektáljak, csupán egyéni felfogásomat szándékozom előadni e nagyfontosságú kérdésben.

A kiindulási pont, melyre érveléseimet fektetem felfogásomat és fejtegetéseimet alapítam, a zsinati törvények 186. §-a. Szerintem e §. az, melybe a zsinati atyák mély bölcsessége, gyakorlati észjárása, megnevezve belerakta azon irányelveket, melyek a lelkészminősítés kérdésének tisztázására nézve megadják a tájékoztató utmutatást.

Itt vannak felsorolva azon egyéni kiváló tulajdonok, kellékek, melyek épügy a rendes,

mint a segédlelkészek érdemeinek, illetőleg becsértékének kitüntetése és jutalmazására nézve a minősítés meghatározása czéljából mérlegbe teendő.

Hogy a főt. püspök uraknak lelkészminősítési szabályjavaslatát magamévá nem tehetem, ki e közleményt olvasandja, beláthatja azt. — Miért? Szabadjon azt indokolva előadnom; azért nem tehetem magamévá, mert:

a) ellentétben áll a zsinati atyáknak a 186-ik §-ba kimondott és megállapított nagy elvével s azok intencziójával, mert:

b) a zsinati törvények 192-ik §-ba ütközik s azt paralyzálja. A főt. püspök urak javaslata két kellékre alapítja a minősítést. Egyik a tudományos képzettség, másik a szolgálati időtartam. Tisztelettel kell kijelentennem, mikép tudományos képzettségről, rendes hivatalu lelkészekre irányítva e kifejezést, előléptetés alkalomával beszélni nem lehet; mert hisz azoknak meg van tudományos képzettségük, amint bizonyítja ezt lelkészi diplomájuk. Tudományos képzettségről beszélni tehát csak oly egyéneknél lehet, kik a lelkéssz pályárai felvételért folyamodnak s azt kérik.

A felvétel két kellékhez van kötve, t. i. a) fedhetetlen erkölcs, b) kápláni és lelkészi szigorlati tudományos képzettséget igazolni oklevelek, vagy képesítő bizonyítványok felmutatásához.

E két bizonyítvány hiányába senki lelkéssz pályára nem léphet. Azomban a tudományos képzettséget igazoló e két bizonyítvány lehet háromféle osztályfokozatu, t. i. jeles, jó, elégsé-

ges. Ámde ez nem gátolja a felvételt, de igenis gátolja az előléptetést egymás rovására; tehát sorrendet követel és szab meg az előléptetés idejére nézve a hasonlók, azaz a segédlelkészek között, azok sorában. Most felvethetjük a kérdést: a tudományos képzettségnek mi az értéke a lelkészpályán? Az, hogy az ezt igazoló oklevél alapján fogadtatnak el és vétetnek fel a lelkészpályára. Hova osztja be őket a felvétel? Oda a hasonlók sorába, az az segédlelkész társaik közé. Miért oda? Azért, hogy mint pályakezdők azokkal fussanak versenyt s egyszerűs mind, hogy azokkal osztozzanak a dícsőségben is. Jól megjegyezzük ezt.

Miért kellett nekem ezeket apróra elmondanom? Azért, hogy tiszta világításba mutassam ki, mikép a tudományos képzettségről tanuskodó s a lelkészpályárai felvételre alapul veendő kápláni és papvizsgai oklevelek csakis addig bírnak a törvény előtt döntő sullyal a segédek közt, míg a pályára felvétetnek vagy míg lelkészekké nem lesznek, azontul az előléptetésre nézve rájuk nincs többé szükség, mert a rendes lelkészpályán nem ezekre fektetendő a fősuly, hanem azon érdemekre, kiváló sikerekre, melyeket az illető a rendes lelkészpályán szerz meg és tüntet elő minősítő kellékei által. Az itt mondottakkal azt igyekeztem feltüntetni, hogy mit érnek, hol és mely alkalommal bírnak döntő sullyal a tudományos képzettséget igazoló oklevelek? Ezt pedig azért kellett tennem hogy rámutassak azon ellentétes különbségre, mely a zsinati atyák és a főt. püspöki karnak betérjesztett minősítési javaslata közt fennforog.

A zsinati atyák a 186-ik §-ba így beszélnek: Nézd meg, kutasd ki, vedd számba a rendes hivatalu lelkészek érdemét, kiváló sikerét, szolgálati idejének tartamát. A főt. püspök urak a minősítés megállapítására nézve, ennek ellenében azt javasolják: Nézd meg a pályázóknak a kápláni és lelkészi vizsgálatokon nyert és kiállított okleveleit, vizsgáld az osztályfokozat különbségeit, olvasd meg az évek számát s punctum. Hát az érdem? Hát az elért kitünő siker? Hát a hosszas hasznos szolgálat? Mik ezek! Tán üres szavak? Antal Gábor ur szerint is az „érdem“ nagyon relativ valami. Valóban? Ugy bi-

zonnyal megtévedtek az ácsiak is a választás alkalmából, hogy adtak rá valamit? Nemde?

Láttuk eddig, mit érnek, mire képesítenek a kápláni és lelkészi bizonyítványok. Láttuk azt is, hogy tudományos képzettség igazolása nélkül senki nem léphet lelkészpályára. Világos tehát, hogy e bizonyítványok csak mint felvételi okmányok szerepelhetnek, a minősítés anyagául, vagy kellékeül fel nem vehetők, s így a főtisztelendő püspök urak által betérjesztett lelkészminősítési javaslatban értékük nincs, nem lehet.

Hát a meghatározott évek szerinti előléptetésre nézve mit mondjunk? Azt, hogy kivihetetler, az isten dolga. Lássuk a példákat. Vegyük fel, egy bizonyos egyházmegyében van 35 egyház, ezek közt 5 van csak első osztályu tehát a 35 lelkész közül csak minden 7-ik szolgál első osztályu egyházban. Tegyük fel, hogy az 5 első osztályban szolgáló lelkészek közül 10 év alatt egy sem hal meg, (mert hisz ez eshetőség felvehető) de a 11 vagy 12-ik évben meghal egy. És ekor a püspöki javaslat szerint, ki 10 évi szolgálathoz köti épugy Péterre mint Pálra nézve a pályázati jogosultságot első osztályu egyház elnyerésére, hánynak lesz jogosultsága magát a pályázók közé felvétetni, ha épen ahoz erősen ragaszkodik? Hát kérem 34, mond harmincznégy lelkésznek. Tessék őket jogaikba kielégíteni.

Másik például vegyük az abauji egyházmegyét. Van benne 73 egyház, ezek közül csupán egy van első osztályu, ha ez egyből a lelkész 10 év után kihál, 72 jogosult pályázóval kell farkasszemét nézni a lelkészjelölő bizottságnak, mert 10 évi rendes szolgálat mind a 72-nek jogot ad a pályázásra.

E két példából a nagy port felvert tatai javaslat pártolói is vehetnek egy kis tanuságot.

Van még egy másik törvényes akadály is, mely e javaslattal összeütközik. Értem ezalatt a lelkészválasztási törvények 192-ik §-át.

Ugyanis a Főt Püspök urak javaslata szerint minden rendes és jeles diplomával bíró s. lelkésznek három évi kápláni szolgálat és három évi rendes lelkészi szolgálat jogosultságot biztosít az első osztályu egyházakbai pályázhatásra. A jó osztályzatúaknak 8 évi, az elégséges osztályzatúaknak 10 évi szolgálat után, tehát vala-

mennyi szolgálatbeli rendes lelkésznek. Képzeltető, mekkora összecsoportosulás keletkezik így. Mert az feltehető, hogy valamennyi másod, harmad és negyed osztályu egyházba szolgáló lelkész kiszolgált évei után érvényesíteni igyekszik törvényadta jogát és kérem, a mi fő, ha a javaslat életbe lépne, akkor egy sem utasítható vissza s nem kihagyható a jelölendők sorából. Miért? Azért, mert a kiszabott és meghatározott szolgálati évek folytán kell, hogy mindannyian mint egyenjogúak felvétessenek és kijelöltessenek a pályázatra.

Nem tudom észrevették-e a főt. püspök urak, hogy javaslattukkal merőben ellenkező álláspontot foglaltak el a 192. §. szabványával? Alig. Mit mond e §.? Azt, hogy a lelkészjelölő bizottsági tagok által „legalább három s legfeljebb öt egyén jelölendő“; de hogyan tesznek eleget ebbeli kötelességüknek 15—25 pályázóval szemben, vagy az egyházmegyék közt fennálló korlátoknak ledöntése után esetleg 50—60 pályázó egyén ellenében? Mert hát ki állíthatja azt, hogy a pályázók száma nem nő ily nagyra a 2-ik, 3-ik, 4-ik osztályu egyházak jogosult lelkészeinek csoportjából?

Felfogásom szerint javaslatuk a legszélesebb körű s a legszabadelvűbb választás eszméjét rejti magába, épügy a lelkészekre, mint a választó gyülekezetekre nézve. E szempontból tekintve javaslatukat, a legnagyobb örömmel üdvözlöm őket, nemcsak azért, mert a lelkészjelölő bizottságot rákfenének tartom egyházi életünk testén, hanem azért, mert a szabadválasztásnak én is feltétlen híve vagyok, csak hogy a zsinati törvények 9-ik §-a ellen nincs bátorságom szót emelni, mert hát a törvény: törvény, tartsuk meg.

A lelkészválasztási törvények közt nincs rombolóbb hatásu, s következményeit tekintve átkosabb, mint a 192. §. első pontja, mely a lelkészjelölő bizottságnak jogait, hatáskörét szabja meg s írja körül. E törvény oly abszolút hatalommal ruházza fel, felelősség nélkül, a jelölő bizottság tagjait, melyet még a muszka czár is megirigyelhetne. Tegyük ártalmatlanná, szedjük ki belőle a mérget, így ha megmarad is a 3—5-ös lelkészjelölés, még hasznót is huz-

hatunk belőle. Erre nézve szerény javaslatom ennyiből áll. Tegyük kötelességükké a főtiszt. kerületek egy szabályrendelettel a lelkészjelölő bizottságoknak, hogy a pályázóktól az esperesi hivatal közvetítése folytán szerezzék be pályázati kérvényük felszereléséhez a megkívántató hivatalos bizonyítványokat, kapcsolatban az esperesnek hivatalos nyilatkozatával együtt a zsinati törvények 93-ik, majd 134-ik §-nak pontja értelmében a minősítés meghatározása, vagy a képesítettség fokmértékének mérlegelése céljából.

E hivatalos iratok után kezdjék meg a jelölést, melyről jegyzőkönyvet felvenni tartozzanak, indokolva mindazt, hogy kiket, s mily alapon vették fel a jelölésbe, mind azt, hogy kiket miért hagytak ki abból?

A választás megtörténte után azonban mindaddig visszatartandó az esperesi concessa, míg a nyilvános egyházmegyei közgyűlés a jelölő bizottság által felvett jegyzőkönyvet át nem vizsgálja, helyeslésével vagy jóváhagyásával meg nem erősíti; és ha a jelölő bizottság eljárásában a közgyűlés szabálytalanságot vagy törvényteleniséget fedez föl, a zsinati törvények 43-ik §-ának b) pontja értelmében a választást elveti, vagy megsemmisíti azok terhére és felelősségére, az okozott költségek megtérítése alatt. Ily módon gondolom én a lelkészjelölő bizottságok önkényre hagyott korlátlan hatalmat megtörni s a pályázók és a választó egyházak érdekeit megóvni, jogaikat biztosítani a tulajdonosok ellen. Ily megszorító intézkedések mellett valószínűleg meg Pál apostolnak jellegű felvett állítása, hogy a törvény jó, ha valaki azzal jól él.

Most vessük fel a kérdést: mi a minősítés? Szerintem mérve a képesítettségnek, vagy másképp megállapítása az érdemek sorrendjének lehet, e meghatározás sokak szerint gyarló, de hát kérem igazítsanak meg. Egyébiránt sohase törjük fejünket e szó értelmezésével. Majd megfejtjük helyettünk s rávezet a 186-ik §. Miért oly nagy fontosságú ránk nézve e §.? Azért, mert ez jelöli meg azon irányelveket, melyek megadják az utasítást arra nézve, hogy melyek azon egyéni tulajdonok vagy kellékek —

melyek kiindulási sarkpontját képezik a lelkészválasztásoknak, épugy a rendes. mint a segédlelkészek kijelölésére nézve. A 186. §. értelmezésem szerint valóságos minősítő kész törvény, csak alkalmazkodnunk kell hozzá. Irjuk ide, hogy mint tükörbe belenézhesünk: a lelkészválasztásra nézve általános elvként megállapítatik, hogy a rendes lelkészeknek pályájukon szerzett érdemeik, az egyházak gondozásában elért kitünőségek és huzamos időn át teljesített szolgálata méltánylásba részesüljenek.

A papjelöltek, illetőleg a segédlelkészek tudományos képzettsége, szolgálati idejük, mint ezalatt tanusított buzgalmuk, kellő figyelembe vétessék.

E §. jól felfogva annak értelmét szerintem ide megy ki:

1. Első osztályu egyházba jelölendők azok a rendes lelkészek, kik a fönnebb elszámoltakellékeknek mind 3 nemével kitűnnek.

2. Második osztályu egyházba azok, kik a 3 minősítő kellékek közül kettővel ékeskednek.

3. Harmadosztályu egyházba azok, kik a 3 minősítő kellékek közül egygyel tünnek ki.

3. Negyedikbe azok, kiknek minősítő kellékét csak a felvételre jogosító lelkész diploma képezi, tehát a segédlelkészek. Igen? Amde akkor mi értelme van a törvény eme szavainak: „segédlelkészek tudományos képzettsége, szolgálati idejük, mint ezalatt tanusított buzgalmuk kellő figyelembe vétessék”? Csak kevés türelmet kérek, tüstént megmondom.

Érintettem fölebb, hogy a lelkészpályárai felvételre, kápláni és papvizsgai bizonyítvány, vagy diploma kivántatik. Ez lehet 3 féle osztályfokozatu t. i. jeles, jó, egészséges. Az osztályfokozat különbsége nem gátolja a pályárai felvételt, de igenis gátolja és utjában áll a kijelölésnek és előléptetésnek. Hol? A hasonlók, az az a segédlelkészek között. Hogy értsük ezt? Ugy, hogy a melyik s. lelkész jeles osztályu diplomával bír, a szolgálatba idősebb, s több buzgalmat tanusít először jön jelölés alá társai között, kinek jó diplomája van, mint második segédlelkész jöhet jelölés alá, ki pedig csak elégséges osztályzatu papi diplomával bír, mint harmadik segéd jöhet kijelölés alá. Vagyis egy év mulva rendes állásra pályázhat a jeles, két

év mulva a jó, három év mulva az elégséges osztályzatu diplomával vizsgázott segéd.

Az én felfogásom s értelmezésem szerint ez volt a zsinati atyák intenciója a 186. §. megalkotásában. De nem ám az, hogy a jeles osztályzattal bíró s. lelkészt kivegyük a dicsőség karjain társai sorából, s nagy triumfussal azon veterán lelkészek sorába emeljük fel, kik szinte jeles diplomával odaszorultak a 2-ik, 3-ik, vagy 4-ed osztályu egyházba. Emlékezzünk a nagyszerű és kitünő tehetségű Tompa Mihályra, ki, ha jól emlékszem, gömöri e. megyébe bekeblezett bejei 4-ik osztályu egyházba nyert először alkalmazást. De hát érdeme kitűnt s tudjuk, nemesak első osztályba jutott hamarosan, de diszévé vált egyetemes egyházunknak is. Szabad legyen megemlitenem, nekem is adtak kitünő osztályzatot és 19 év alatt juthattam be másod osztályu egyházba, de hány volt és van lelkész-társaim közül, kik emnyire se vihették. Hanem ezelőtt 40 évvel nem is csináltak ám a helyrendelő atyák bályványképet a kitünő osztályzattal bíró leányházakból. Előnye kitünőnek vagy jelesnek abból állott, hogy kik vele vigyáztak, azok között első lett, s üresedéskor tudományos képzettségök kellő figyelembe vétetett. Azaz jeles káplántársai között egy 4-ik osztályu üresedésbe levő egyházba rendeltetett azon mondat kíséretében pater via laudis. Pedig hát a régi atyáknak is volt igazságérzetük a kiválóbb tehetségek iránt, csakhogy azok nem a diplomára helyezték a fősulyt, hanem a gyakorlati téren szerzett és felmutatott érdemre és sikerre.

Ki a 186. §-ról alkotott felfogásomat és értelmezésemet elfogadható érvekkel legyőzi, elismeréssel adózom neki s leveszem előtte tisztelegve kalapomat.

Egy lelkész..

A diákok otthona.

(A „Budapesti Hirlap“-ból vesszük át ezen alkalmi cikket.)

A vakációnak és vele együtt a diákok örömeinek néhány nap mulva vége van. A szülők aggodalommal és gonddal néznek az új iskolaév elé, melyben egy időre ismét meg kell válniok gyermekeiktől és idegen kézre kell bizni

legdrágább kincseket. Az előkészületek serényen folynak, hogy utnak indithassák a diákat.

Minden szülő tehetségéhez képest nevelteti gyermekét. A neveltetés sok fáradságba és költségbe kerül. De költségen és fáradságon kívül csakis a jól megválasztott nevelési eszközök biztosítják a sikert. A siker nem egyedül a gyermek szellemi tehetségétől, lelki erejétől vagy a tanintézettől — melynek növendéke — függ, hanem sokszor és a legtöbb esetben befolyással vannak lelki hajlamaira a körök is, a melyekben gyermekéveit tölti és azok a közegek, a melyekkel mindennap érintkezik.

Boldog az a szülő, ki saját maga nevelheti és neveli gyermekét s nem kénytelen azt olcsó vagy drága pénzen más idegen kezekre bízni. Ezt azonban — sajnos — kevesen tehetik s a legtöbbben kénytelenek idegen helyen neveltetni és taníttatni gyermekeiket, kik, ha már egyszer elkerültek a szülői háztól, azután csak a vakáció alatt lelik fel ismét kedves otthonjukat.

Minden szülő abban a reményben küldi iskolába gyermekét, hogy az úgy előmenetel, mint viselet dolgában, a legszebb eredményt fogja felmutatni. Bizik gyermeke szorgalmában és tehetségében s a tanintézet buzgóságában; arra azonban nem gondol, hogy minő kezekre bízta házi neveltetését? Szomoruan kell tapasztalnunk, hogy a szülők épen e helyen tévesztik el azt a helyes irányt, a melyet gyermekeik neveltetésénél leginkább szem előtt kellene tartaniok. S ha netalán az eredmény nem felel meg a várakozásnak vagy a jó fiu helyett egy rossz gyermek kerül haza, hozzá még rossz bizonyítvánnyal és elsajátított rossz tulajdonokkal, akkor a kétségbeesett szülő igyekszik magát és gyermekét meentegetni s minden hibát az intézet és a tanárok nyakába tol.

Sok szülőt helytelen takarékosági szándék indít arra, hogy csak olcsó helyre adja gyermekét s nem sokat törődik azzal, hogy az illető szállás- vagy kosztadó család társadalmi állásánál, családi viszonyainál vagy foglalkozásánál fogva alkalmas-e arra, hogy gyermekét nyugodtan rábízassa. Az igaz, hogy a mostani nehéz anyagi viszonyok mellett a szülőnek sokba kerül gyermeke neveltetése, de ha már az a cél, hogy a gyermekből derék és értelmes iparos váljék vagy tanult ember, akkor minden szülő legyen tisztában azzal is, hogy az e helyen való spórolási szándék vagy fukarság a gyermek szellemi és testi fejlődésének rovására történik. Nagyon helyesnek tartjuk a szülők ama törekvését, ha gyermekeik számára minél olcsóbb és jobb kosztot akarnak biztosítani, itt azonban csak a test táplálásáról van gondoskodva, a

melynek a gyermek örvend leginkább, de legyenek tekintettel arra is, hogy gyermekeik oly családoknál legyenek elszállásolva és kosztba adva, hol kellő figyelemben éskelyes nevelési irányban is részesülhetnek s a jó szállás és koszt mellett a család figyelme kiterjed arra is, hogy a ne csak rendhez és tisztasághoz szokják, hanem lelkiismeretesen végezze el iskolai teendőit is, szabad idejét pedig oly hasznos és élvezetes foglalkozással, esetleg oly ismerősök vagy barátok társaságában töltsse el, a kik kedélyét élénkitik s a kiktől egyáltalán rosszat nem tanul.

Manap a kosztadók legnagyobb része kosztadással csak azért foglalkozik, hogy abból jövedelmet lásson s mellette megéljen; azzal pedig, hogy a gyermekek tisztán járjanak, ne kószáljanak, hanem tanuljanak — azzal nagyon keveser, vagy egy csepet sem törődnek. A gyermek egész külsején, főleg pedig modorán meglátszik, hogy kinél volt koszton vagy elszállásolva, tanult-e el jó szokásokat, illetve, szokott-e a rendhez és tisztasághoz. Soknál mindjárt szembetűnik, hogy rossz társaságokban nőtt fel, sokat elsajátított a mesterinasoktól, vagy a szomszéd neveletlen gyermekeitől. Fölösleges is mondanunk, hogy ilyen körülmények mellett, nemcsak, hogy karba vész minden költség, fáradozás s a szülők reménye is, hanem meg van nehezítve a tanár működése is, ki csak hiába való munkát végez minden eredmény nélkül akkor, midőn növendéke az iskolában nyert hasznos ismereteket és jó szokásokat otthon nem gyarapíthatja és nem őrizheti meg. Egy rossz hely, vagy rossz társaság képes a gyermeket egy év alatt egész jövőjére nézve tönkre tenni. Ilyen esetben nincs mit okozni a gyámoltalan gyermeket hibájáért, ki inkább hajlandó a rosszra, mint a jóra, sem pedig a tanintézetet vagy a tanárt, ki mint nevelő és tanító csak bizonyos határok között felelős növendékeiért; hanem egyedül a szülő tehet magának szemrehányást azért, hogy nem nézte meg jól, kihez és hová adja gyermekét szállásra, vagy kosztba, vagy talán takarékosági szempontból egy pár forintra is nézett, a melyért jobb helyet is szerezhetett volna gyermeke számára.

Alig van szülő, ki elégedetlenséggel ne nyilatkoznék az illető tanintézetéről vagy tanárról és esetleg éles kritika alá ne vonja tanrendszerüket, ha gyermekében nevelési hiányokat fedez fel s ferde szokásokat vesz észre. Nagyon természetes, hogy a hibát az illető szállás vagy kosztadó család is igyekszik magáról elhárítani s az okot csakhamar másban lelik fel.

Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a jól tanuló és jó viseletű növendékek

szülőkkel együtt nagyon sokat köszönhetnek gazdáiknak, kik reájuk felügyelnek s szülői odaadással kísérik minden léptöket. Azt mindenki tapasztalhatta, hogy egy jól nevelt tanulóval mily öröm és hálás foglalkozni; mennyire meg van könnyítve a nevelő dolga s mily szép eredményt képes általa felmutatni, a mit főleg annak lehet tulajdonítani, hogy oly emberek társaságában nőtt fel s a társadalmi élet oly rétegében nevelkedett, kik jó példaként s nemesítőleg hatottak lelkére.

Az ember jellemvonásait a közvetlen környezet fejleszti. A katonaviselt emberen mindig felismerhető, hogy valaha katona volt, mert szilárd magatartásán kívül mindenben jellemzi őt a rend és a pontosság. Egy jó intézetnek sokáig volt növendékén is meglátszik, hogy gondos kezek őrizetére volt bízva neveltetése s a lélek fejlesztésén kívül a test ápolására és fejlesztésére is kiterjedt a figyelem. Hasonlót mondhatunk a különféle házinevelés alól kikérült növendékek természetéről és jellemvonásairól is. Tehát nagyon jól meg kell néznünk a házat, hova a gyermeket kosztba adjuk.

Az egészségi szempontok megkövetelik, hogy a szülők olyan helyre adják lakásba vagy kosztba gyermekeiket, ahol nemcsak egészséges, tápláló és elegendő mennyiségű kosztot kaphatnak, hanem a lakás is megfelelő: tiszta, világos, elég tágas és egészséges helyen fekszik. Nagyon helytelenül cselekszenek azok a szülők, is, kik olyan helyre adják gyermekeiket kosztba, kiknek mesterségük sok piszokkal és zakatolással jár. Hasonlóképen pótolhatatlan könnyelműséget követnek el azok a szülők is, kik olyan helyre adják gyermekeiket, ahol a ház feje egész napon át távol van s az asszony gondjaira van bízva nemcsak a konyha, hanem az egész ház vezetése is, összes népeivel együtt. Végre végképp figyelembe a szülők azt is, hogy sok kosztos ne legyen egy helyre elszállásolva, mert a „sok gyermek sok gondot ad“ s az megint baj, ha bőven van alkalom a szórakozásra és pajtáskodásra. Sok vesződséggel jár ilyen helyen a rend, tisztaság és az egyetértés fenntartása.

Óvakodjanak a szülők az oly helyektől is, a hol sok az apró gyermek, mert itt a kosztadó családnak minden idejét igénybe veszik kicsiny gyermekei, kiknek nevelése amugy is kimerítik minden türelmét.

Egyébiránt leghelyesebben tennék a szülők, ha mielőtt gyermekeiket elszállásolnák, e végből az iskola igazgatójának, esetleg tanárainak véleményét is meghallgatnák. Ez egyfor-

mán üdvös lenne a szülőkre, a növendékre és a tanintézetre nézve.

Koválik József,
tanár.

Visszaemlékezés a „mátyusföldi tanító-egylet“ 1888. novemberi gyűlésére.

Márk V. 39. „Nem halt meg hanem aluszik.“

(Vége.)

Szent Isten! Mit csinállok én, kinek számára Hele Péterek még órát eddig fel nem találtak . . . Minek a kepesítő, ha egy nyomorult zsebórán török meg képességem?

Hiába, mindennel megszorítják az embert. Diploma kell, remontoir vagy chronometer kell s ez mind pénzbe kerül. Csupán csak a pénzre vonatkozólag van az a balhit elterjedve, hogy arra a tanítónak szüksége nincs.

Minek is az; az apostolok is szegények voltak . . . Igen ám, de azoknak nem kellett chronometer, még cylinder se . . .

Méltóztatik látni gyűlésen meg nem jelent tagtárs urak, mily épületes tárgyak megvitatásáért költöttem én el 200 frt fizetésem 25 %-át. Kérdezik tán önök, volt-e mintaelőadás, felolvasás, vagy valami más egyéb szakbeli értekezés?

Ne kérdezzék kérem, ne nevetessék ki magukat, hisz tudják jól, hogy ilyesmi rég ki ment divatból. Mért nem él hát a közgyűlés a 6. § f) pontjában körülírt azon jogával, mely szerint hatalmában áll, az esetben ha ily előadás vagy értekezésre senki nem jelentkezik — a kötelezett tagok közül bárkit is kinevezni? . . . No persze! De ha önök csak mint távol levő tagok szerepelnek?!

Olyantorma helyzetbe jutottunk, mint az egykori vizitatorok; midőn az esperes, kirek hintaja volt, összeszóllalkozott kollegájával, a hintóba fogott lovak tulajdonosával.

— Száljon le kend a hintómról, parancsolá a nagytiszteletű ur.

A kolléga le is szállott, de a lovakat is kifogatta . . .

Ne méltóztassanak betű szerinti értelmébe venni eme allegóriát; önök képviselik az erőt; ha erő nincs, hiába a czél, bármily magasztos legyen is az, minden nagyszerűsége mellett is

liliputivá fajul. Test lesz lélek nélkül, mely rothadni oszlani igen, de élni nem fog soha.

Lám, az elnök ur kinyilatkoztatta — és én legkevésbé sem kételkedem szaván, hogy most az alapszabályok 8. §-a alapján még szómegrovási jogát is érvényre juttatta volna, csak lett volna kikkel szemben

Ha tesped az egylet, ne okoljuk ezért a körülményeket; okai mi vagyunk . . . Mondják önök, hogy nem érdemi a fáradságot a gyűlésen megjelenés?

Tegyék önök érdekessé! Adjanak testet az alapszabályok 3. §-ának!

Financiális ügyek tartják vissza önöket? Ezt nem merném állítani! Csekély ugyan egy kálvinista tanító fizetése, de eme csekélységből is mennyi elkallódik a gyűlésre járásra szükséges pár hatosnál haszontalanabb dolgokra is.

Bármily nagy áldozat volna is egybekötve az egylet fentartásával, elenyészne ez azon szellemi tőke előtt, melynek alapját eme gyűléssel megvethetnők!

Uraim! Majdnem negyedszázad óta áll fenn a Mátyusvidéki ev. ref. tanító-egylet; azon szép lelkű veterán paedagógusok, kik lankadalan buzgalommal megteremtették a mi Mekánkát, — valóban önök semmivel nem törődést gyanítva iktatták volna az alapszabályok közé a „Feloszlás“-t körülíró 15 §-t?!

No ezen tény ugyan felkiáltó jele volna a tanügy iránti érdeklődésünknek . . . Ilyen herostratusi dicsőségből nem kérek.

Alkalmazkodjunk az alapszabályokhoz s így nem lesz panaszra okunk azért, hogy egyletünk fénykora mulik, hogy végvonaglása közelg.

Vesse le élettelen téli mezét; mi pedig ébredjünk ama mély álomból, mely csak rovására volt az egyletnek.

Ó éljen mi bennünk, mi pedig ő benne!!

—gy. —s.

A „PROTESTÁNS KÖZLÖNY“ TÁRCZÁJA.

Egyházi beszédvázlat.

Aratási urvaosora.

1. Móz. 3. 19. Orczádnak sat.

Kenyér, mindennapi kenyér, de sokat kell fáradni érte a halandónak. — Egész életünk nem áll egyébből, mint a kenyérkeresésből.

A 12 éves gyermek már a kenyeret keresi, mert e korban már szakpályát választ az okos szüle gyermekével; és mi az a szakpálya? Az

a munkamező, mely egykor megtermi a kenyeret a mi számunkra.

Igen, a kenyeret csak nehéz munkával, orcánknak verejtékével lehet megszerezni. Az alkotó a munka törvényét tette életünk főtörvényévé.

Ezért mondja szent leckénk szavaiban is: „Orcádnak verejtékével egyed a te kenyeredet.“

Én azt állítom K. h. hogy ezen szavakban az életnek legokosabb törvénye van kifejezve.

1. Legokosabb törvény ez először azért, mert orcánk verejtékével lehet egyedül megszerezni a becsületes kenyeret.

Vannak sokan, akik csak hiréből ismerik a munkát; vannak sokan, kiknek orcája csak akkor hullat verejtéket, mikor meleg van; ezek a hivalkodás kenyerét eszik egész életükben: ezek nem ismerik annak a kenyérnek édességét, melyet orcánknak verejtékével áztattunk meg.

A hivalkodás kenyere soha nem lehet édes. Te lusta, munkakerülő ember, ugyan hogyan ehethnél jóízűen abból a kenyérből, melynek földjét más szántotta fel, hogy ehethél jó ízűen abból a kenyérből, melynek magvát más hintette el, kalászait más aratta le és más kötötte kévékbe. Hivalkodó rest ember, a kenyér, melyet te eszel, nem tisztességes, hanem félig-meddig lopott kenyér, melyet igazi megkeresőjétől tudja isten mily potom áron és mily álnok uton módon szerzettél meg.

2. Orcádnak verejtékével egyed a te kenyeredet, legokosabb törvény ez, másodszer azért, mert ennek betöltése vezet egyedül közboldogságra; az általános emberi jólét és megelégedés alapját ezáltal lehet megvetni és biztosítani.

Mily boldog lenne a világ; miként ujulnának meg egyszerre ennek határai; ha mindenki dolgoznék; ha minden ember orcájának verejtékével enné kenyerét. A hegyormok buzát terítő rónákká simulnának azonnal s a kalászok tengere vetne hullámokat azokon a be nem népesült sivatagokon, melyeket most a vérengző vadak töltenek be orditásaikkal.

Nagy átka az emberi nemnek, hogy igen kevesen dolgoznak; és bizonyára sokkal nagyobb számmal vannak a földön a hivalkodók, mint a munkás emberek.

Ne gondolja azonban senki, hogy én munkás embereknek csak a szántóvető embereket tartanám. A társadalom minden munkakörének emberekre van szüksége és ezek mind orcájuk verejtékével eszik kenyerüket. Egy becsületes tisztviselőt, egy lelkes kormányzót, egy igazságos bírót ki ne szeretne?

Ellenben ki tisztelné azokat, kik az öröklött vagyont eltékozzolják s gyermekeikre már csak koldusbotot hagynak örökségül. A játékbarlangok, a kártyaasztalok hőseit ki szeretné? Avagy ki szeretné azokat a lelketlen uzsorásokat, kik a más kenyerétől hirtak meg??

Mi hát K. h. egyik orozánk verejtékével mindenkor a mi kenyerünket; ez az egyedüli becsületes kenyér. A mostani aratási kenyérért pedig adjunk hálát a mi istenünknek Amen.

H I R E K.

— A községi és felekezeti tanárok állami nyugdíja tárgyában a vallás és közoktatási miniszter következő átiratot intézett az egyházi főhatóságokhoz. A vezetésem alatt álló miniszterium folyó évi költségvetésének képviselőházi tárgyalása alkalmával tett nyilatkozatomhoz híven ezennel megindítom a tárgyalásokat arra nézve, hogy (a szerzetes-rendi és püspöki intézetek kivételével) a felekezeti, továbbá a törvényhatósági, községi, alapítványi s általában a közvetlen rendelkezésem alatt nem álló középiskolák tanárai számára országos nyugdíjintézetet szervezzek. Bodogult hivatali elődóm szintén foglalkozott volt már ezen ügyvel és 2432383 sz. alatt kelt rendeletével felhívta valamennyi autonómiával bíró hazai egyháznak főhatóságát, ugyszintén a tankertületi főigazgatókat, hogy az illető fentartó testületek tüzetes meghallgatása alapján értesítsék ot, illetőleg tegyenek jelentést arról hogy a megjelölt egyes intézeteknél a tanárok nyugdíjazását, ugyszintén özvegyek és árváik ellátását illetőleg miben van a tényleges állapot és vajjon hajlandók-e az egyes fentartó testületek a helyi viszonyok által indokolt bizonyos módok mellett, a tervezett országos nyugdíj-intézethez hozzájárulni? — A beérkezett válaszok és jelentések, a melyek ugyszólva egyhangu meleg elismeréssel és köszönettel üdvözölték e kezdeményezést, nyilván mutatják, hogy az ezen intézet létesítése céljából időnként tett egyes felszólalások a hazai tanügynek nagyjelentőségű érdekét tolmácsolták. Ily előzmények mellett annál inkább készséggel igyekezem az intézetet megalakítani, mert tudom, hogy a megjelölt számos középiskolában, az anyagi eszközök korlátoltsága miatt a legjobb akarat és legnagyobb igyekvés mellett sem képes a fentartó testület egy, a tanári állás igényeinek megfelelő helyi intézetet létesíteni és mert teljesen át vagyok hatva azon a nemzet méltánylására jogosan igényt tartó kitünő szolgálatok tudatával, a melyeket a középiskolák a hazai közművelődésnek a multban tettek és a jelenben is tesznek. Hogy azonban ezen felhívásomra ne csupán a terv iránt rokonszenvet kifejező nyilatkozatot, hanem a tervet a megvalósításhoz közelebb vivő konkret választ kapjak, szükségesnek tartom, hogy közöljem azon vezérlő elveket, a melyek szerint az intézetet létesíteni szándékozom, annál inkább, mert erre nézve az iskolafentartók részéről kívánság is nyivánult. A tervbe vett országos nyugdíj-intézet rendes alkalmazásban levő tanároknak ugyszintén özvegyeiknek és árváiknak minden tekintetben teljesen ugyanazon kedvezményeket nyújtáná. a melyeket köztisztviselők nyugdíjazásáról szóló 1885-ik évi XI-dik tc. az állami- valamint a kormány által

kezelt közalapból fentartott középiskolák tanárai részére biztosít. Ez intézet jövedelmi forrásai pedig a következők volnának: 1. Minden újonnan alkalmazott rendes tanár köteles volna egy évi törzsfizetésének, valamint törzsfizetése minden szaporultának egyharmadát az intézet pénztárába egyszermindenkorra 12 havi részletben befizetni. A régebben alkalmazott rendes tanárok szintén tagjaivá lehetnének ez intézetnek, ha első évi fizetésüknek, ugyszintén e fizetés szaporultának egyharmadát a már eltöltött szolgálati évek után számított 5 százalékos kamatokkal együtt hasonló, vagy még kedvezőbb módok mellett befizetnék. Ott, a hol már létezik helyi nyugdíj-intézet e befizetés érettségük ennek tőkájából vagy kamataiból volna eszközölhető. Meg kell azonban jegyezni, hogy ott a hol az ily nyugdíjintézet továbbra is fentartatnék, azon tanárok, a kik annak vagy bármely más hason nyugdíjintézet tagjai maradnának, az orsz. nyugdíjintézet tagjai nem lehetnének. 2. A mint a jelölt legtöbb középiskolánál eddig is szokásban volt, minden az orsz. nyugdíjintézet körébe bevont ifjúsága köteleztetnék az évi beiratáskor ez intézet céljaira némi csekély illetéket fizetni. 3. A fentartó testületek középiskolájuk minden egyes, az országos nyugdíjintézet által biztosított tanára után egyszersmindenkorra vagy évenként szintén kötelesek volnának ez intézet céljaira némi hozzájárulást fizetni. E hozzájárulás ott, a hol már van helyi nyugdíjintézeti tőke, a menyiben a helyi viszonyok azt megengedik, természetesen szintén abból vagy annak kamataiból volna vehető. 4. A törvényhozástól ez intézet céljaira évi állami segélyt kérnék. Felkérem (Cimed), hogy az illető fentartó testületeket részletes nyilatkozattalra hívja fel az iránt, vajjon halandók-e a tervezett orsz. intézethez hozzájárulni, továbbá, hogy mi esetleges észrevételök van az előadott vezérlő elvek tekintetében, végül pedig mi esetleges kívánságunk és megjegyzésük van a terv fogantatásának részleteit illetőleg? Felkérem továbbá (Cimedet), hogy a 2., 3. és 4. alatt megjelölt jövedelmi források számszerű pontos megállapíthatása végett hívja fel az illető fentartó testületeket arra is, hogy a kellő számban idecsatolt kérdőíveket töltsék ki s (Cimed) véleményével kísért szíves választ ez évi október 1-jére várom el. A bekívánt adatok feldolgozása után fog a nyugdíjintézet tervezete megállapítani, nevezetesen csak ekkor lesz Majo kiszámítható, mekkora legyen a tanulók, mekkora az iskola fentartók és mekkora az állam hozzájárulása a nyugdíjalaphoz, mely ervezetet haladék nélkül közölni fogom az érdekelő tiskolafentartókkal végleges nyilatkozatuk megtétele céljából. Bndapesten, 1889. évi jun. hó 30-án. Gróf Csáky s. k. (P.E.J.L.)

— A deáki evang. reform. egyház hivi tiz ezer forintba kerülő diszes templomot építenek saját erejükből; a gyülekezet vallásos érzelmű asszonyai pedig carrarai márványból ufurasztalával, keresztelő oszloppal s aranyozott ezüst keresztelő kannával ékesítik fel az Urnak szent házát. Örvendetes jelei s tanubizonyosságai ezek a nevezett gyülekezet vallásbuzgóságának áldozatkészségének.

— Lapunk mai számához mellékeljük Zipser és Társa magyar ruggyanta- és rézbélyegző-gyáranak árjegyzékét.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos: **Perezslényi János.**

Lapkiadó: **Gaar Iván.**